

Nr 55.

Av herr **von Koch**, om *åvägbringande av utredning, huruvida och under vilka villkor statsbidrag skall kunna lämnas som hjälp till bosättning åt personer, vilka ämna ingå äktenskap.*

Knappast någon riksdag under senare tider har underlåtit att på ett eller annat sätt beröra de för vårt lands framtid så viktiga befolkningsfrågorna. Att förslag härutinnan, som merendels framförts från enskilda motionärer, ej i stort sett lett till några resultat, torde i vissa fall, t. ex. i fråga om nativitetens höjande, bero på att reformkraven givits en sådan betydande omfattning, att en utredning av desamma skulle blivit alltför omständlig och tidsödande. Bättre vore då, har man sagt, att föra fram enstaka uppslag och få var för sig gjort till föremål för omsorgsfull utredning.

Det är undertecknads avsikt att så göra i denna motion. Utan att tillägga det förslag, som här skall framläggas, någon revolutionerande inverkan på befolkningsspörsmålet och väl inseende att andra än viktigare åtgärder jämsides böra vidtagas i samma syfte, anser jag dock, att ett förverkligande av det ifrågavarande förslaget har utsikt att kunna medföra bestämda fördelar ur nationell och social synpunkt.

Vår befolkningsrörelse karaktäriseras på följande kortfattade och klara sätt i Sveriges Land och Folk (andra upplagan, sid. 117).

»Den vackraste sidan av Sveriges demografi är kapitlet om dödligheten. Utpräglat ofördelaktiga åter äro de, som handla om äktenskapsfrekvensen och utvandringen, på senaste tiden även kapitlet om den äktenskapliga fruktsamheten.»

Den minskade äktenskapsfrekvensen illustreras å samma ställe av några tabeller, som bland annat visa, att antalet gifta kvinnor i åldern 15—45 år sjunkit från 113,637, på varje miljon av folkmängd-

den, till 87,329 (från perioden 1751—75 till år 1910), under det att medeltalet för Västeuropa är omkring 130,000. Gruppen 15—30 år har nedgått med 25 procent. Det må i detta avseende ytterligare anföras några siffror ur Sveriges officiella statistik för år 1913. Vad först *männen* angår, uppgick antalet vigda män i första giftet, på 1,000 av medelfolkmängden, under år 1913 till 61.7, medan detsamma under 1890-talet var 67 pro mille. Med undantag av åren 1868 och 1869 är 1913 års giftermålsfrekvens den lägsta, som någonsin iakttagits i Sverige. Vad kvinnorna beträffar uppgick giftermålsfrekvensen till 72 pro mille år 1913, och var detta års tal underlägset siffran för de 10 närmast föregående åren och för övrigt ett av de lägsta, som någonsin observerats. Hela antalet gifta kvinnor vid 1913 års slut uppgick till 499,279. Hade giftermålsfrekvensen varit densamma detta år, som den i medeltal var under tidrymden 1751—1900, skulle emellertid antalet uppgått till 589,688. En jämförelse med utlandets förhållanden ger följande resultat.

L ä n d e r	Ingångna äktenskap på 1,000 invånare av medelfolkmängden.			
	1906—1910	1911	1912	1913
Sverige	6.09	5.88	5.94	5.93
Norge	5.99	6.17	6.10	6.24
Danmark	7.45	7.17	7.33	7.23
Finland	6.55	5.98	5.87	5.89
England	7.64	7.60	7.80	7.83
Skottland	6.80	6.70	6.86	7.13
Irland	5.13	5.35	5.31	5.08
Nederländerna	7.34	7.23	7.65	7.83
Belgien	7.92	7.93	8.09	—
Tyska riket	7.94	7.85	7.91	7.66
Österrike	7.65	7.61	7.38	6.74
Ungern	9.06	9.23	8.64	9.11
Schweiz	7.53	7.35	7.27	6.92
Frankrike	7.89	7.77	7.90	7.53
Italien	7.92	7.50	7.56	7.46
Spanien	7.10	7.08	7.08	6.79
Portugal	6.35	7.08	7.37	6.62
Ryssland (utom Finland och Polen)	8.38	7.75	—	—
Rumänien	9.70	10.61	8.71	9.24
Bulgarien	9.30	9.45	—	—
Serbien	10.01	10.38	4.46	—

Endast Finland och Irland visa sålunda lägre giftermålsfrekvens än Sverige.

Man kan ju betrakta den låga äktenskapsfrekvensen från olika synpunkter. Sålunda medför äktenskapens minskning ett ökat antal fria könsförbindelser, ett flertal barn födda utom äktenskapet samt i allmänhet svåra missförhållanden på sedlighetens område. Det kan vidare konstateras, att antalet äktenskap och antalet födelser stå i ett bestämt förhållande till varandra. Det ligger nära att betrakta den låga äktenskapsfrekvensen som ett utslag av befolkningens tilltagande motvilja mot ingående av äktenskap över huvud. För vårt lands vidkommande är det emellertid ej möjligt anlägga en sådan synpunkt, emedan erfarenheten lär, att våra utvandrare landsmän alls icke visa någon tilltagande obenägenhet att stifta familjer, och även inom landet utmärka sig t. ex. de nya industribygderna för ett relativt stort antal äktenskap. Med större sannolikhet kan man anse de låga äktenskapstalen som utslag av de ekonomiska svårigheterna att i tidig ålder ingå äktenskap. Mycket talar till och med för att här är att söka en av de väsentligaste orsakerna till det nu avhandlade missförhållandet.

Det nära förhållandet mellan äktenskapsfrekvens och utvandring pekar sålunda åt detta håll. Många tecken tyda på att svensk ungdom i allt större utsträckning fattats av tvivel att kunna inom landet bereda en familj sådana levnadsvillkor, som nu anses oundgängliga för en dräglig tillvaro, och att detta är *en* av de givetvis många anledningar, som ligga till grund för vårt lands under flera årtionden enorma emigration — en företeelse som aldrig upphört att vara en stor nationell fara, och som hotar att bliva det än mer på grund av den ytterligare eggelse till emigration, som kan förväntas uppstå efter världskrigets slut.

Men vilka synpunkter, man än anlägger på företeelsen i fråga, därom kan knappast råda meningsskiljaktighet, att det innebure en stor både social och nationell fördel, om ingäendet av äktenskap kunde underlättas.

Men hur skall detta kunna ske? Det medel att verka i antydd riktning, som jag här önskar föreslå, framkastades redan för flera år sedan av skriftställaren Emil Svensén. Han frågade sig, vilka de hinder voro, som resa sig för den enskilde att stifta familj, och fann att ett icke oviktigt sådant var »svårigheten att anskaffa de medel, som tarvas för att sätta bo och bilda hushåll». För min egen del

har jag ock erfarenhet av att många unga människor i vårt land tvingas att på obestämd tid uppskjuta sitt giftermål på grund av omöjligheten att uppbringa den kontanta summa, som kräves även för den enklaste bosättning. Skuldsättning är vanlig för detta ändamål, men även den vägen, som ju icke är att rekommendera, är stängd för mången. Vore det ej möjligt att undanröja detta i öppen dag liggande hinder för ett stort antal önskvärda äktenskaps ingående? Borde det ej ligga i statens direkta intresse att lämna en liten bosättningshjälp till de unga, som ämna ingå äktenskap? Med all sannolikhet skulle samhället kunna höja äktenskapens antal i ej obetydlig grad, om vederbörande vore i stånd att erhålla en än så ringa summa, vilken skulle kunna utgöra den erforderliga utfyllnaden i deras egna små besparingar för sin bosättning. Det belopp, som staten borde anslå för ändamålet, kunde till en början vara ganska litet, men i den mån goda verkningar av åtgärden visade sig efterhand göras större. I fråga om begynnelsesummans storlek kan möjligen en fingervisning erhållas av en liten institution i Stockholm, »Kronprinsessan Lovisas brudgäfvofond», från vilken årligen till fem brudpar utdelas 150 kronor.

Naturligt är dock, att om en sådan statens bosättningshjälp blir verklighet, dess erhållande måste förbindas med vissa villkor. Främst bland dessa är att märka de fysiska villkoren. Det är självklart, att bosättningshjälp ej bör lämnas personer, som lida av svårare sjukdom, varför läkarebetyg måste avfordras de ansökande. Det kan emellertid ifrågasättas, om man bör stanna härvid. Då en av de stora fördelarne med statens ingripande på detta område är att befrämja tillkomsten av ur rashygienisk synpunkt tillfredsställande äktenskap, är det möjligt att även vissa andra längre gående villkor av fysisk innebörd böra uppställas.

I samband härmed står frågan om åldersgränsen. Då numera en ganska stor erfarenhet föreligger i fråga om den rashygieniskt sett lämpligaste äktenskapsåldern, bör viss maximi- och minimiålder stadgas för erhållande av bosättningshjälp. Beträffande slutligen frågan, huruvida denna bosättningshjälp bör lämnas oberoende av förmögenhetsförhållandena, vore det visserligen att önska att så skulle kunna bli fallet, då det givetvis vore fördelaktigt, att denna nya form av samhällets hjälpverksamhet icke från början finge sig åsatt något slags fattigstämpel. Skyldig hänsyn till statens kostnader torde dock kräva, att bosättningshjälpen ej lämnades till andra

än personer, vars omständigheter göra det svårt eller omöjligt för dem att anskaffa nödiga bosättningsmedel. Å andra sidan bör det ej ligga i samhällets intresse att befrämja tillkomsten av äktenskap, där ej tillräcklig försörjningsförmåga föreligger. Man torde därför böra, dels uppställa det villkor, att den som söker bosättningshjälp ej skall under de senast förlupna åren ha skattat för mer än en viss summa; dels bör krävas intyg om att sökanden äger tillfredsställande försörjningsförmåga eller står i begrepp att begynna en verksamhet, som medför viss inkomst.

Skulle det här framställda förslaget anses som alltför vittomfattande att nu i sin helhet realisera, möter givetvis intet hinder att begränsa bosättningshjälpen till vissa grupper av landets invånare. Det ligger t. ex. nära tillhands att giva företräde åt landsbygdens befolkning, som uppvisar betydligt lägre äktenskapsfrekvens än städernas. Måhända borde sålunda de, som stå i begrepp att skapa egna hem och därvid möta särskilda ekonomiska svårigheter, böra i främsta rummet komma i åtanke.

Mot det nu i korthet skisserade förslaget kan utan tvivel resas åtskilliga invändningar, så mycket naturligare, som den framställda tanken är ny och i det hela oprövad. Klart är ock, att olika meningar kunna yppa sig om hur förslaget bör utformas i praktiken och att här ej ringa svårigheter skola möta. Dessa svårigheter, om vilka undertecknad är fullt medveten, böra dock ej hindra, att förslaget upptages till omsorgsfull prövning. Det kan nämligen ej tillräckligt kraftigt betonas, att om vi under de gångna åren stått så gott som fullständigt passiva inför befolkningsrörelsens båda svaghetstecken i vårt land: låg äktenskapsfrekvens och stor utvandring, det helt enkelt ej längre låter sig göra att fortsätta med denna överksamhet. Den tid, som stundar efter världskrigets upphörande, skall säkerligen i flera avseenden bli för oss påfrestande. Det är antagligt, att vi då hotas av en ny utvandringssvåg, som, om ej en damm sättes därför, skall beröva oss en stor del av vårt folks livskraftigaste element. Det gäller att söka utfinna verksammare medel än de hittills använda för att förekomma den olycka, som ännu en massutvandring skulle medföra; och man bör därvid ej låta sig avskräcka, om de metoder, som föreslås, äro nya och hittills föga prövade även i andra länder. Det förslag, som jag dristat mig här framställa, är mer att betrakta som en tanke, vilken kan och bör upptagas till undersökning; dess realiserande kräver

en detaljerad planläggning, vilken ej varit mig möjligt att åstadkomma och ej heller torde vara för närvarande behöflig.

Jag tillåter mig därför hemställa,

att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och under vilka villkor statsbidrag skall kunna lämnas som hjälp till bosättning åt personer, vilka ämna ingå äktenskap.

Stockholm den 26 januari 1917.

G. H. von Koch.

I motionens syfte instämna:

Ludvig Widell.

Alfred Petré.